
P r i n o s i

UDK: 261.8
Primljeno 9/2007.

SVJETLO KRISTOVO I CRKVA

Kardinal Walter Kasper, Rim

Tema ovoga Trećeg europskog ekumenskog skupa *Svjetlo Kristovo obasjava sve* u gradu Sibiu/Hermannstadtu upravo je po mjeri skrojena.¹ Stoljećima u Transilvaniji zajedno žive Mađari i Rumunji, pravoslavni, katolički, grkokatolički i evangelički kršćani. Gotovo svi europski ekumenski problemi odražavaju se na tom mjestu. Nije Sibiu (Sibinj) 2007. tek tako proglašen europskim glavnim gradom kulture.

1. Složena povijest ove regije pokazuje da tema "Svjetlo Kristovo obasjava sve" nije lako probavljiva hrana: ona, štoviše, izaziva pitanja, a kod nekih možda i osporavanja. Obasjava li svjetlo Kristovo zaista sve, i kršćane i muslimane, obasjava li i one koji ne znaju za Isusa Krista, a takvih nije malo u današnjoj Europi, koji, premda za nj znaju, odbijaju njegovu poruku, biblijski govoreći, više vole tamu negoli svjetlo (Iv 3,19). Obasjava li to svjetlo čak i progonitelje Isusa Krista i njegove vjernike?

Zaista, nije to laka, a još manje bezazlena tema. Ipak tema je koju nije izmislilo neko mudro ekumensko pripremno povjerenstvo. Radi se o slobodnom citatu iz Proslava Ivanova Evandjelja. Ondje je riječ o istinskom svjetlu koje prosvjetljuje svakoga čovjeka i koje je u Isusu Kristu konačno došlo na svijet (Iv 1,9). Sam je Isus sebe označio svjetlom svijeta (Iv 8,12). Stoga zadanu temu "Svjetlo

¹ Ovdje donosimo hrvatski prijevod predavanja što ga je na njemačkom jeziku održao pročelnik Papinskoga vijeća za jedinstvo kršćana kardinal Walter Kasper u plenumu na otvaranju Trećega Europskog ekumenskog skupa, 5. rujna 2007. u Sibiu/Hermannstadtu (Rumunjska).

Kristovo i Crkva” od početka moramo staviti u širi obzor koji glasi: “Svjetlo Kristovo i svijet”.

Time smo s našom temom na čvrstom biblijskom tlu, a ja dodajem: time smo na čvrstom zajedničkom tlu. Jer unatoč svemu što ih razlikuje, pravoslavne, evangeličke i katoličke kršćane povezuje vjera u Isusa Krista. Kao kršćani zajedno priznajemo da nam je u Isusu Kristu darovano svjetlo života, da nam je to svjetlo zasjalo u krštenju koje su crkveni oci označavali kao prosvjetljenje (*photismos*). U vjerovanju zajedno priznajemo da je Isus Krist svjetlo od svjetla, pravi Bog od pravoga Boga. Zajedno ga priznajemo kao jedinoga otkupitelja i spasitelja svih ljudi i spasom svijeta.

Čini mi se važnim značajnim opomenuti da na početku našega skupa ne zapnemo na razlikama koje među nama postoje, nego da se podsjetimo na naš zajednički temelj. Ekumena zacijelo nije samo stvar ljudskog osjećaja zajedničke pripadnosti. Ekumena želi da se obistini zajedničko priznanje vjere u jednoga Boga, jednoga Gospodina Isusa Krista, jedno krštenje i jednu Crkvu koju u zajedničkom *Credo* ispovijedamo. U temeljnoj formulaciji Ekumenskoga vijeća Crkava veli se da ekumenski pokret čine ljudi koji zazivaju Trojedinoga Boga i ispovijedaju vjeru u Isusa kao Otkupitelja i Gospodina. Od toga zajedničkog temelja valja nam sljedećih dana poći i dati da nas on nadahnjuje. Bez toga temelja gradili bismo na pijesku i podizali kule u oblacima.

Dar je ekumene činjenica da smo spoznali i ponovno otkrili taj temeljni osjećaj zajedničke pripadnosti, da nismo jedni drugima stranci i konkurenti, nego sestre i braća u Kristu. Ne možemo dovoljno biti zahvalni na tom daru. Ne bismo trebali dopustiti da ikada radost zbog toga iščezne kad se pojave razlike i problemi. Također ne bismo trebali dopustiti da nas od te radosti odvrćaju svi oni koji ekumenu smatraju neuspjehom. Za nas je ekumena zadaća koju smo primili od Isusa Krista koji je molio “da svi budu jedno” (Iv 17,21); ona je neodgodivi nalog Duha Svetoga (*UR* 1;4) i odgovor na zov vremena. Stoga smo jedni drugima pružili ruke i nećemo ih više povući.

2. To pak blago nosimo u glinenim posudama (2 Kor 4,7). Jer, premda stojimo na zajedničkom temelju Isusu Kristu, živimo u odvojenim Crkvama. To činimo suprotno volji Isusovoj i njegovu nalogu. Stoga se ne smijemo pomiriti s međusobnim podjelama i na njih se naviknuti ili ih, dapače, uljepšavati. One su u suprotnosti s voljom Isusovom i time izraz grijeha: izdaja su naše povijesne zadaće da svima svjedočimo Isusovo svjetlo i da se zajednički zauzimamo za jedinstvo i mir svih ljudi.

Naša je podijeljenost mnogim ljudima potamnila svjetlo Isusa Krista i učinila nevjerodostojnom stvar Isusa Krista. Povijesno se može pokazati da su naši raskoli sukrivcima za podjele u Europi i za sekularizaciju Europe. Naše su podjele sukrivci što su mnogi izgubili nadu u Crkvu i dovode je u pitanje. Ne možemo biti (samo) zadovoljni sa stanjem u kojemu se naše Crkve nalaze. Stoga ne možemo nastaviti s poslom kao da se ništa ne događa. Ekumena nema odgovorne alternative. Sve bi drugo bilo protivno našoj odgovornosti pred Bogom i pred svijetom. Pitanje jedinstva mora nas uznemirivati i u nama gorjeti.

3. Što možemo učiniti? Svakoju terapiji mora prethoditi analiza. Moja Katolička crkva nedavno je u jednom dokumentu Kongregacije za nauk vjere istaknula razlike koje nažalost postoje i tako je podsjetila na zadaću koja je još pred nama. Znam da se osobito mnoga evangelička braća i sestre time osjećaju povrijeđenima. Ni ja nisam prema tome ravnodušan, i meni je to mučno. Jer patnja i bol mojih prijatelja i moja je bol. Nije bila naša nakana da bilo koga povrijedimo ili ponizimo. Htjeli smo dati svjedočanstvo o istini, kao što to očekujemo od drugih Crkava i kao što to zacijelo i druge Crkve čine. Ni nama se ne sviđaju sve izjave drugih Crkava, još manje pak ono što katkada o nama kažu. Ali čemu sve to? Ne pomaže nam nikakva ekumena ulagivanja ili ekumena zavaravanja koja samo želi da međusobno budemo ljubazni. Pomoći će nam samo dijalog u istini i jasnoći.

Dakako, važno je da povrh razlika i takozvanih profila ne izgubimo iz vida ono veće i važnije što nam je zajedničko. To jasno izražava i spomenuti dokument. Tamo se izričito veli: Isus Krist je spasenjski nazočan i u Crkvama i crkvenim zajednicama koje su od nas odijeljene. To zaista nije malo. Prije nekoliko desetljeća takva bi izjava bila posve nezamisliva i nisam baš siguran da li je svi naši ekumenski partneri izriču u odnosu na nas. Razlike se dakle ne odnose na biti-kršćanin, one se ne tiču pitanja spasenja; razlike se odnose na pitanje konkretnoga posredovanja spasenja i na vidljivi ustroj Crkve. Za katolike i pravoslavne to nisu sporedna pitanja. Jer Crkva je oblikovana prema analogiji tajne utjelovljenja (LG 8). Ona je vidljiva Crkva, vidljiva i u svojem službenom izrazu. A tko će zanijekati da u tom pitanju među nama nažalost još uvijek nema slaganja?!

Tu dodirujemo stvarni i do sada nažalost neriješeni gordijski čvor. Budući da se ne slažemo oko shvaćanja Crkve i u većem dijelu oko shvaćanja euharistije, ne možemo se zajedno okupljati za stolom Gospodnjim i zajedno jesti jedan euharistijski kruh i piti

iz jednoga euharistijskog kaleža. To je sablazan i za mnoge težak teret. Međutim, ne pomaže nam ako ranu prikrivamo; premda nas boli, moramo je otkriti; samo je tako možemo liječiti i s Božjom pomoći zacijeliti.

4. Dopustite mi stoga nakon analize i riječ o terapiji. Ne smijemo uvijek samo kod drugih tražiti krivnju zbog neizrecive patnje što je već nastala zbog naših podijeljenosti. Sve povijesne komisije koje su zasjedale posljednjih godina, pokazale su da jednostrano pripisivanje krivnji u najvećem broju slučajeva ne odgovara povijesnoj provjeri; najčešće je krivnja na objema stranama. To bismo iskreno trebali priznati te moliti Boga i svoju braću za oprostjenje. Novi je početak moguć samo čišćenjem pamćenja. Nema ekumenskog napretka bez obraćenja i pokore. Iz toga mora doći spremnost na obnovu i reformu koja je potrebna svakoj Crkvi i gdje svaka Crkva mora početi od same sebe.

U pokušaju da se povrh prepreka dođe do suglasja, dosadašnja se metoda pronalaženja konvergencija pokazala plodnom i u mnogim dosad kontroverznim pitanjima postignut je napredak. Spominjem primjerice temeljni konsenzus glede nauka o opravdanju. Međutim, u međuvremenu ta se metoda očito iscrpila; tim putem danas više ne možemo znatnije napredovati. To za me nije razlog za rezignaciju. Svoju dotičnu poziciju možemo međusobno posvjedočiti iskreno i otvoreno. Možemo to učiniti pozitivno, bez polemike i ograđivanja, u nadi da je tako moguća razmjena darova, kako reče Ivan Pavao II. To znači da jedni od drugih možemo učiti. Umjesto da tražimo najmanji zajednički nazivnik, možemo se međusobno obogaćivati blagom koje nam je darovano.

Na tom se putu posljednjih desetljeća dogodilo mnogo pozitivnoga. Mi smo katolici učili od evangelika o značenju riječi Božje; oni od nas sada uče o značenju i obliku liturgije. Katolici i evangelici zahvalni su pravoslavnim sestrinskim Crkvama za dublje shvaćanje otajstva; tako je na Zapadu između ostaloga narasla ljubav prema ikonama. To su primjeri koje lako možemo umnožiti. Još se premalo poznajemo pa se stoga premalo volimo.

Dakako, moramo biti svjesni da u konačnici nismo mi ti koji "stvaramo" jedinstvo, ono ne može biti naše djelo, nego je dar Duha Božjega; samo on može pomiriti srca. Moramo moliti za taj Duh jedinstva. Stoga je duhovna ekumena središte i srce ekumene (UR 8).

5. Jedinstvo Crkve nije samo sebi svrhom. Nitko ne živi sam sebi, pa ni Crkva. Isus je stoga molio da svi budu jedno, da svijet uzvjeruje (Iv 17,21). Jedinstvo kršćana usmjereno je

prema jedinstvu svijeta, u našoj situaciji osobito na jedinstvo Europe. Svjetlo je Kristovo Europu ujedinilo i učinilo je velikom. Na početku europske povijesti i cijelim njezinim tijekom stoje veliki likovi svetaca: Martin i Benedikt, Ćiril i Metodije, Ulrih, Adalbert, žene poput Elizabete Ugarske i Tirinške, Hedvige Poljske, Šlezijske i Njemačke, Brigitte Švedske i mnogih drugih. Europa je nezamisliva bez reformacije, bez Johanna Sebastiana Bacha, bez svjedoka poput Dietricha Bonhoeffera.

One koji nijeću kršćanske korijene Europe, možemo samo pozvati da pođu od Gibraltara preko Španjolske, Francuske, Njemačke, Skandinavije i Poljske do Estonije ili od Rima preko staroga Carigrada i Kijeva do Moskve. Susrest će najrazličitije narode i čuti različite jezike, ali svuda će naći križ i u središtu svih starih gradova katedrale. Samo onaj može osporiti kršćanske korijene Europe tko osporava razvidnost. Kršćanski korijeni nisu ni u novom dobu ostali neplodnima. Moderna ideja dostojanstva ljudske osobe i općih ljudskih prava ima svoje porijeklo u židovsko-kršćanskoj tradiciji. Ne trebamo dakle modernitet paušalno odbacivati, ali ga moramo očuvati da ne uništi sam sebe.

Nažalost, Europa je često iznevjerila svoje poslanje mnogim ratovima između kršćanskih naroda, kolonijalnim izrabljivanjem i ugnjetavanjem drugih naroda, dvama strašnim svjetskim ratovima u prošlom stoljeću, dvjema diktaturama koje su prezirale Boga i čovjeka, holokaustom šest milijuna Židova u Europi. Danas je Europa u opasnosti ne samo da iznevjeri svoje ideale nego da na njih banalno sasvim zaboravi. Primarna opasnost nije ateističko protivljenje, nego zaboravljanje na Boga i nemar prema Božjoj zapovijedi, ravnodušnost, površnost, individualizam i nedostatak spremnosti zauzimati se i žrtvovati se za opće dobro. Nismo li zbog toga u brizantnom položaju kao na vulkanu i kao na bačvi baruta? Svim pozornim suvremenincima odavno su poznati novi izazovi. Podsjećam samo na neke: Krik za pravednošću u globaliziranom svijetu, gdje nepravda često do neba vapi, prijetnja nemilosrdnoga terorizma, nužnost iskrenog - nadam se i miroljubivog - kritičkog sučeljavanja s islamom.

Pri tome nam neće pomoći neka nejasna i blijeda religioznost. Spas kršćana nije nikada bio u prilagođivanju svijetu. "Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti", dovikuje apostol Pavao (Rim 12,2). Najavljena je nova evangelizacija. Traži se crni kruh uvjerljive i življene vjere. Jer Europa ne može biti samo gospodarska i politička cjelina; ako želi imati budućnost, Europi je potrebna zajednička vizija i zajednički

temelj vrijednota. Europa, to jest mi kršćani u Europi, moramo se konačno probuditi; Europa mora prihvatiti sebe, svoju povijest i vrijednote koje su nekoć pridonijele njezinoj veličini i koje joj jedino mogu dati novu budućnost. To je naša zajednička zadaća.

Naš je cilj jedinstvo, ne jednoobraznost Europe. Različite kulture jesu bogatstvo. No povezuje nas ideja Bogom danog dostojanstva čovjeka, svetosti života, suživota u pravednosti i solidarnosti, ideja poštivanja stvorenja i nove kulture milosrđa i ljubavi.

Zajednički trebamo biti znak, svjedoci i sredstva za tu alternativu iz duha Evandjelja. Pritom je potrebno poštivati drukčijost drugih religija, ali trebamo također imati hrabrosti za našu vlastitu posebnost, hrabrosti da se kao kršćani razlikujemo, hrabrosti da priznajemo svjetlo Isusa Krista, koje svijetli svima i da ga iznosimo u svijet kojemu je prijeko potrebno. Jer tko nam može dati nešto bolje? Gdje ćemo inače naći takve riječi života?! (Usp. Iv 6,68).

S njemačkog preveo: *Nediljko A. Ančić*

DAS LICHT CHRISTI UND DIE KIRCHE

Dritte europäische ökumenische Versammlung
5.-9. September 2007 in Sibiu/Hermannstadt

Vortrag von Kardinal Walter Kasper an der Eröffnungssitzung am 5. September